

Biblioteksplan 2026-2029

Den tredje platsen – för meningsfulla möten och kulturupplevelser

Biblioteket betyder förkovran, längtan, kunskap, drömmar, inspiration, nytänk, öppna horisonter, hopp, möjligheter och kaffe¹.

¹ Samtliga kursiva citat i biblioteksplanen är från besökare på Gävle bibliotek 2025.

Förord

Inför arbetet med den här biblioteksplanen frågade vi besökare vad biblioteket betyder för dem. Svaren gjorde tydligt att biblioteket är en mycket viktig och uppskattad plats för många människor. Det är betydelsefullt för möten, inspiration, njutning, kunskap och glädje – en del talar till och med om biblioteket som "livsviktigt". Vi bär orden med stolthet. Det är ett stort ansvar att förvalta det förtroende vi fått av allmänheten och utveckla biblioteksuppdraget på bästa sätt för att fortsätta vara relevanta i människors liv över tid.

Bibliotekslagen ger oss ett brett uppdrag som ska utföras i en omvärld som på många sätt är oroligare än på länge. Folkbiblioteken är numera en viktig del i kommunens beredskapsarbete som trygghetspunkt och informationsförmedlare under kris och krig. Men behovet av pålitlig information är konstant. Sociala medier och artificiell intelligens (AI) har gjort det svårare att navigera i informationslandskapet. Biblioteket behöver ge människor tillgång till korrekt information och hjälpa till att sortera i flödet.

Vi ska också arbeta med demokratiutveckling – i en omvärld där förtroendet för demokratin sjunker och auktoritära krafter vinner mark. Vi ska ha en mer aktiv roll som kunskapsförmedlare men vi behöver också bli en del av debatten. Biblioteket är en öppen arena där yttrandefrihet råder och flera perspektiv kan finnas samtidigt, så länge de håller sig inom lagens ramar. I tider när läsförmågan sjunker är även vårt läsfrämjande uppdrag enormt viktigt för en stark demokrati. Medborgare som kan tillgodogöra sig information är avgörande för ett välfungerande demokratiskt samhälle.

Utmaningarna är många, men i dem finns stora möjligheter för biblioteksverksamheten att utvecklas och locka fler besökare. Kanske är det den största utmaningen av alla, att göra biblioteket till en plats som är "livsviktig" för ännu fler.

Innehåll

Den tredje platsen – för meningsfulla möten och kulturerfvelser	1
Förord.....	2
Inledning.....	5
Styrande dokument.....	5
Gävle bibliotek och Gävle kommun	5
Agenda 2030.....	6
1. Den tredje platsen – för meningsfulla möten och kulturerfvelser.....	7
För fler besökare än någonsin	8
En plats där människor vill vara	8
Unika förutsättningar för enkla möten	10
Från bokrum – till socialt rum.....	10
2. Demokrati och delaktighet.....	11
Ta intryck – och förstå omvärlden.....	11
Ge uttryck – och hitta sitt eget skapande.....	11
Göra avtryck – och vara delaktiga	12
Från invånarnas bibliotek – till en plats för, med och av invånarna	12
3. Information och kunskapsförmedling	13
Trovärdig information och kunskap.....	13
Digital kompetens, livslångt lärande och bildning	13
Samverkan och verksamhetsutveckling.....	14
Från tillgång till information – till kunskap och egenmakt	14
4. Litteratur, läsning och språkstimulans.....	15
Litteraturförmedling och läsfrämjande arbete	15
Skolbibliotek och integrerade folk- och skolbibliotek	16
Rätten till sitt eget språk.....	16
Från böcker i hyllan till inspirerade läsare.....	16

Referenser och styrdokument.....	Sid 4(20) 17
Bilaga: Programpolicy Gävle bibliotek.....	18
Definition av program.....	18
Kort beskrivning av Gävle bibliotek.....	18
Inriktning för programverksamheten	18
Allmänna riktlinjer.....	19
Principer för samarbete.....	19
Uthyrning.....	20
Bedömningar.....	20

Biblioteket är en otroligt viktig plats. För information, njutning, möten. Det finns ingen annan plats där det går att vistas inomhus med okända som är fri från konsumtion. En plats för stillhet och eftertänksamhet. Alla kan gå dit, oavsett plånbokens storlek. Allemansrätten och biblioteken är det viktigaste vårt land har.

Inledning

Styrande dokument

Den här planen beskriver uppdrag, mål och prioriterade områden för verksamheten på folkbibliotek och integrerade folk- och skolbibliotek i Gävle kommun för perioden 2026–2029. Biblioteksplanen är upprättad i enlighet med 17§ i bibliotekslagen (2013:801).

Enligt bibliotekslagen är personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska prioriterade målgrupper. Även barn och unga ska ägnas särskild uppmärksamhet.

Övriga styrdokument som är kopplade till Biblioteksplan 2026–2029 är:

- Kulturpolitiskt program för Gävle kommun.
- Läsfrämjandeplanen för Gävle bibliotek, som fokuserar på att öka läsintresset och läsförmågan bland kommunens invånare, framför allt bland barn och unga.
- Skolbiblioteksplanen för Gävle kommun, som beskriver riktlinjer för skolbibliotekens verksamhet.
- Regional biblioteksplan Gävleborg 2023–2026

Biblioteksplanen ligger till grund för verksamheternas planering och ska följas upp årligen. Biblioteksplanen revideras vart fjärde år.

Gävle bibliotek och Gävle kommun

Gävle bibliotek omfattar stadsbiblioteket, sju närbibliotek och en utlåningsstation. Sex av de sju närbiblioteken har självservice, vilket gör att invånarna kan använda

biblioteket utanför bemannade öppettider. Verksamheten hör till kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde. Organisatoriskt ingår Gävle bibliotek i enheten Bibliotek och kulturhus inom verksamheten Kultur i Sektor Livsmiljö.

Biblioteken är välbesökta platser. Under 2024 gjordes 49 miljoner fysiska besök på folkbiblioteken i Sverige. Gävle bibliotek hade under 2024 drygt 400 000 besök.

I Gävle kommun bor cirka 104 000 invånare. Den genomsnittliga inkomsten är lägre än genomsnittet i Sverige. Kommunen har en högre andel bidragsförsörjda än genomsnittet i landet. Andelen högutbildade är något lägre än riksgenomsnittet men har ökat de senaste åren.

Agenda 2030

Gävle kommuns övergripande mål är kopplade till Agenda 2030. Biblioteksplanen och biblioteksverksamheten bidrar särskilt till de mål som rör hållbarhet, demokrati och delaktighet.

Biblioteken främjar hållbarhet genom att erbjuda resurser för återbruk och gemensam användning, som utrustning och aktiviteter för att fixa och laga saker, gemensamma medier och digitala resurser. Genom att vara en öppen och tillgänglig plats för alla bidrar biblioteken till att stärka demokratin och öka delaktigheten i samhället.

Biblioteken arbetar aktivt med att främja jämlikhet och inkludering, och erbjuder program och aktiviteter som riktar sig till många olika grupper i samhället, inklusive barn, äldre och personer med utländsk bakgrund.

Ett tredje ställe att vara på, en paus från vardagen och ett ställe att hämta inspiration. Ett ställe som erbjuder något nytt varje dag – därför vill man komma dit ofta. En mötesplats på alla sätt: socialt, emotionellt, intellektuellt. Livsnödvändigt.

1. Den tredje platsen – för meningsfulla möten och kulturupplevelser

Länge var biblioteken ett tyst bokrum dit besökarna gick för att läsa och låna. Går man längre tillbaka i tiden var biblioteken rena läsesalar där utlån av böcker inte alls förekom. Biblioteket spelar fortfarande en viktig roll som en plats för läsning, bildning och kunskapsinhämtning. Men det har skett en förflyttning under åren. Biblioteket har gått från bokrum till mer av ett socialt rum.

Den förflyttningen pågår fortfarande. Det innebär att långt ifrån alla kommer till biblioteket för att läsa eller låna. För många fungerar biblioteket i stället som ett extra vardagsrum: en tredje plats mellan hem och arbete, dit man går för att möta andra människor, ta del av kulturupplevelser eller bara vistas i en trivsamt miljö. Dagens bibliotek delar många egenskaper med den "tredje plats" som den amerikanske sociologen Ray Oldenburg skriver om. Utmärkande drag för en sådan plats är:

- Den är centralt belägen och lättåtkomlig.
- Den har många, ofta återkommande, besökare.
- Människor möts för samtal och de känner sig hemma.
- Besökarna kommer av fri vilja, utan ekonomiska eller politiska band till platsen.

Alla goda samhällen behöver mötesplatser utanför hemmet och arbetet. När människor möts och pratar med varandra ökar tilliten. De här platserna fungerar även som en motor för civilsamhället: en arena där föreningar, studieförbund och andra grupper kan träffas. Demokratin fungerar ofta bättre i ett välutvecklat civilsamhälle med hög tillit mellan människor. Samhällets demokratiska utveckling är ett av bibliotekslagens ändamål, och därför en av bibliotekets viktigaste uppgifter.

För fler besökare än någonsin

Som nämnts i inledningen är biblioteken välbesökta platser. Under covid-19-pandemin sjönk besökstalen rejält. Innan pandemin låg antalet besökare runt 60 miljoner per år i Sverige. I Gävle hade biblioteken året innan pandemin (2019) nästan 650 000 besök, jämfört med 400 000 år 2024. Att ta igen det besökstappet är en utmaning för biblioteken de närmsta åren.

Ett sätt är att utveckla attraktiva biblioteksrum. I Gävle kommun finns skäl att se ljus på framtiden. I december 2024 stod Agnes Kulturhus klart, en ny märkesbyggnad i Gävle centrum som innehåller det nya stadsbiblioteket och flera andra kulturverksamheter.

Ett annat är att förmedla en uppdaterad bild av biblioteket. De flesta känner redan till folkbiblioteket som plats. Utmaningen handlar om att sprida kännedom om vilken typ av plats det moderna folkbiblioteket är och vad det har att erbjuda.

I den här utmaningen finns stor potential. Om bilden av biblioteket är en plats dit man går för att låna böcker kommer det att locka en begränsad målgrupp. Men om vi lyckas förmedla en bredare bild av biblioteket – som en plats för möten, studier, kulturupplevelser, skapande och annat – finns stora chanser att locka en ännu bredare målgrupp. Då kan biblioteket bli en plats för fler än någonsin tidigare.

En plats där människor vill vara

Vad har biblioteken att erbjuda? Varför ska människor gå till biblioteket, när konkurrensen om deras tid är så stor?

Medier

På biblioteket ska besökaren mötas av ett brett och kvalitativt utbud av medier. Via HelGe-biblioteken har låntagarna tillgång till hela länets mediebestånd. Gävle bibliotek ingår i en omfattande logistikkedja med dagliga transporter mellan biblioteken – från en hylla i Gävle till en läsare i Sandviken, Hofors eller Ljusdal.

Utmaning: Att korta ned tiden från inköp till läsare genom en snabbare och mer effektiv logistikkedja.

Programverksamhet

För att folk ska vilja besöka biblioteket behöver det hända saker. Under de senaste

10–15 åren har Gävle bibliotek utvecklat en omfattande programverksamhet där ^{Sid 9(20)} besökare i alla åldrar fritt kan ta del av kulturopplevelser och skapande.

Utmaning: Att nå en bredare publik, till exempel ungdomar och unga vuxna. Ett sätt kan vara att hitta nya samarbeten och engagera unga i bokningar och marknadsföring.

Lokaler

För att attrahera besökare krävs moderna och ändamålsenliga lokaler. Gävle bibliotek har de senaste åren arbetat målmedvetet med att göra biblioteksrummen lockande. I Agnes Kulturhus finns nu ett nytt stadsbibliotek i absolut toppklass. Även flera av närbiblioteken har rustats upp de senaste åren.

Utmaning: Stora investeringar är genomförda. Utmaningen handlar snarare om att kunna förvalta lokalerna samt förmedla rätt bild till allmänheten av vad som finns att tillgå. Att fortsätta värna bibliotekens unika plats som offentligt rum.

Trygghet

Ingen vill vara på en plats där man inte känner sig trygg. Därför har Gävle bibliotek investerat i åtgärder för trygghet. På stadsbiblioteket i kulturhuset finns ordningsvakter under husets öppettider och närbiblioteken har ett utvecklat samarbete med socialtjänstens fältassistenter. Bibliotekens medarbetare har också gått olika utbildningar i säkerhet och har tillgång till personlarm.

Utmaning: Upplevd trygghet är oerhört viktigt för att biblioteket ska upplevas som en välkomnande plats. Trygghetsarbetet behöver fortsätta för både besökarna och personalen.

Bemötande

Bemötandet är avgörande för att besökarna ska trivas. Gävle bibliotek har arbetat aktivt med bemötandefrågor de senaste åren och kommer att fortsätta.

Utmaning: Att behålla biblioteksverksamhetens höga förtroende och fortsätta arbeta aktivt med bemötandefrågor och utbildningar inom området.

Medarbetare

Medarbetarna är vår viktigaste resurs. Utan kompetenta medarbetare kan biblioteken inte fungera, och inget av ovanstående kan förmedlas till besökarna. I dag innebär bibliotekarieyrket att ha förmågan att navigera i en snabbt föränderlig omvärld. För att

möta besökarnas behov och förväntningar – och nya tekniska och sociala förutsättningar – krävs en kontinuerlig kompetensutveckling och ett agilt lärande.

Utmaning: Det råder brist på kompetenta bibliotekarier i hela landet samtidigt som pensionsavgångar ökar efterfrågan. Den nya lagen om skolbibliotek, och kravet på utbildade skolbibliotekarier, kommer troligen att ytterligare förvärra bristen redan inom något år. Det allt bredare biblioteksuppdraget ställer även krav på nya roller och kompetenser inom bibliotekens verksamhet. Därför är det viktigt att Gävle bibliotek är en attraktiv arbetsgivare som skapar förutsättningar för utveckling.

Unika förutsättningar för enkla möten

I biblioteksrummet finns en kraft som många besökare vittnar om. Biblioteket ger unika förutsättningar till meningsfulla möten: mellan föräldrar som besöker en sagostund, mellan stammisarna i tidningshörnan, i publiken vid en föreläsning, mellan deltagarna i en workshop eller mellan ungdomarna kring ett studiebord.

Nya lokaler gjort att det blivit enklare att mötas. Bara på Agnes Kulturhus finns över 600 publika sittplatser; däribland elva studierum, flera ytor för skapande, en stor programsal, en modern barnavdelning, med mera. Efter stora investeringar är nu flera av närbiblioteken moderna mötesplatser i stadsdelarna.

Från bokrum – till socialt rum

För att nå dit behöver Gävle bibliotek:

- Utveckla biblioteket som "tredje plats"
- Berätta om bibliotekens unika egenskaper genom fler informationskampanjer.
- Arbeta vidare med bemötandet för att ännu fler ska trivas.
- Stärka bibliotekets band till civilsamhället, till exempel via fler samarbeten kring program och att fler använder bibliotekets mötesrum.
- Fortsätta utveckla attraktiva biblioteksrum.
- Öka antalet besökare och utlån av medier, med årlig uppföljning.
- Ta en aktiv plats i lokalsamhället genom att delta i relevanta nätverk och samarbeten.

*En plats som föder fantasi och kreativitet och vidgar världen.
En fristad, en glädjekälla, inspiration, en mötesplats,
en oerhört viktig kulturbärare och livsviktig institution i vårt
samhälle. En välkomnande plats för upplysning i en mörk tid.*

2. Demokrati och delaktighet

Under perioden 2026–2029 vill vi göra invånarnas bibliotek till en plats för, med och av invånare: vi vill att människor ska kunna ta intryck, ge uttryck och göra avtryck i våra verksamheter. I många delar av världen visas minskad hänsyn till mänskliga rättigheter, demokratiska beslutsprocesser och pressfrihet. Därför är det viktigt att biblioteken arbetar med det lagstadgade demokratiuppdraget.

Ta intryck – och förstå omvärlden

Biblioteken kan hjälpa människor att ta intryck – att förstå och möta det som händer runt omkring oss – genom att ge tillgång till information. Vi gör det genom böcker, tidskrifter, databaser och andra kunskapskällor, genom att ordna föreläsningar, kampanjer och utställningar. Biblioteken ökar människors kunskap om hur de söker och hittar trovärdig information, om algoritmer, källkritik, källtillit och även om hur demokrati fungerar. På så sätt stärker vi deras möjlighet att vara delaktiga, göra medvetna val och fatta välgrundade beslut. Därför handlar bibliotekens arbete i en digital värld inte bara om att förmedla praktiska och tekniska kunskaper, utan även en förståelse för hur den digitala världen fungerar.

Ge uttryck – och hitta sitt eget skapande

Bibliotekslagen säger att ett av bibliotekens uppdrag är att verka för fri åsiktsbildning. Det kan biblioteken göra genom att låta människor lyssna till och delta i olika former av samtal. Målet är att låta människor med olika åsikter mötas på ett respektfullt sätt.

Ett annat sätt att ge uttryck är genom eget skapande. Barnkonventionen slår fast att alla barn har rätt till lek, vila och fritid, och att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Att få vara kreativ och skapa kan stärka människors möjligheter att uttrycka sig och skapa en känsla av mening och sammanhang. På biblioteken kan man delta i olika former av skapande verksamheter.

Göra avtryck – och vara delaktiga

Gävle bibliotek strävar efter att ta tillvara användarnas perspektiv. Vi vill synliggöra invånarnas intressen och önskemål i verksamheten; till exempel i våra aktiviteter, tjänster och medieutbud.

Från invånarnas bibliotek – till en plats för, med och av invånarna

För att nå dit behöver Gävle bibliotek:

- Verka för fri åsiktsbildning genom att vara samtalsledare och skapa tillfällen för samtal. Vara en stadig part i ett rum där flera åsikter kan finnas bredvid varandra.
- Särskild satsning på bibliotekens demokratiska uppdrag under valåret 2026.
- Utbilda bibliotekspersonalen i metoder där användarnas perspektiv tas till vara.
- Främja människors möjlighet att uttrycka sig själva och utveckla sitt eget skapande. Följs upp årligen genom programstatistiken.
- Genomföra användarundersökningar 2027 och 2029.

*Läsglädje, avkoppling, viktig information.
Dagstidningar och tidskrifter är superbra. Facklitteratur enormt
intressant och viktigt. Behovet är enormt.*

3. Information och kunskapsförmedling

I bibliotekens uppdrag ingår att ge tillgång till informationsteknik och att öka invånarnas kompetens i att använda sådan teknik.

Trovärdig information och kunskap

Tillgång till information är avgörande men det krävs aktiv handling för att den ska bidra till kunskap och egenmakt. Biblioteken ger besökarna stöd i att navigera och värdera information och stärker deras förmåga att göra det självständigt.

Biblioteken har en särskilt viktig roll i beredskap vid kris och krig. I sådana lägen är biblioteken extra viktiga för att stödja medborgare i att finna pålitlig information, tänka kritiskt kring desinformation (medvetet vilseledande information), misinformation (felaktig information som sprids omedvetet) och propaganda (budskap som ska påverka mottagarens åsikter) och kunna forma och uttrycka egna åsikter och tankar.

Bibliotekens samhällsviktiga roll i Gävle kommun betonas och stärks i beredskapsuppdraget att vara trygghetspunkter i händelse av kris eller krig. I den rollen är det allmänhetens behov av information som är i fokus.

Digital kompetens, livslångt lärande och bildning

I folkbibliotekets verksamhet prioriteras särskilt informell och frivillig bildning, livslångt lärande och en meningsfull fritid. Det kompletterar den formella utbildning som andra aktörer står för.

Biblioteken har generellt ett högt förtroende hos allmänheten. Bibliotekarierna är experter på informationsförmedling, vilket behöver synliggöras mer för att komma till nytta för våra besökare.

För att stärka invånares kompetens att inhämta information och därigenom stärka sin egenmakt ska vi arbeta för att synliggöra biblioteken och de resurser vi erbjuder, i form av utrustade platser, expertkunskaper och medieutbud. ^{Sid.14(20)}

Vissa grupper tenderar att drabbas hårdare av ett digitalt utanförskap; till dem hör seniorer, personer med funktionsnedsättningar och personer med annat modersmål än svenska. Oavsett kunskapsnivå kan besökaren vidareutveckla sin digitala kompetens genom de resurser som biblioteket erbjuder.

Gävle bibliotek eftersträvar en förflyttning från enbart tillgång till medier och information, till ett aktivt stöd i att utveckla sin digitala kompetens. Biblioteken erbjuder tekniska och digitala verktyg som besökare kan använda. Det ger en möjlighet att ta del av innehåll, men också att själv skapa och producera. Det bidrar till ett aktivt lärande inom kreativt skapande, digital kompetens och en bredare kunskap om medier och kommunikation.

Samverkan och verksamhetsutveckling

För att upprätthålla och utveckla medborgarnas förtroende för bibliotek och bibliotekens personal krävs en kontinuerlig verksamhets- och kompetensutveckling. På de områdena samverkar Gävle bibliotek bland annat med Region Gävleborg som bidrar med samarbeten, nätverk och omvärldsbevakning.

Från tillgång till information – till kunskap och egenmakt

För att nå dit behöver Gävle bibliotek:

- Stärka bibliotekens roll som trygghetspunkter. Under 2026 genomföra praktiska övningar med medarbetare på trygghetspunkter och förtydliga våra rutiner för biblioteken i kris och krig.
- Utveckla möjligheterna för besökare att skapa och producera. Stärka verksamheterna i Agnes Kulturhus som en skapande och producerande resurs för hela biblioteksorganisationen under hela planperioden med start 2026.
- Ge tillgång till information, kultur och teknik som främjar ett livslångt lärande och möjliggör självständig bildning för användaren.

*Biblioteket är min livsnerv, att låna böcker,
att våga testa författare jag aldrig hört om innan.
Att komma hem med en bok jag längtat till att läsa.
En plats att ta med barnen till, att kunna
öppna dörren till nya världar, genom böckerna.*

4. Litteratur, läsning och språkstimulans

Enligt bibliotekslagen ska biblioteken arbeta läs- och litteraturfrämjande. Under planperioden ska Gävle bibliotek fortsätta att använda personalens kompetens för att inspirera till läsning och litteraturupplevelser på flera olika sätt. Det kan ske genom såväl författarbesök, litteraturfestivalen Gävlit, och arbetet inom Gävle kommuns kulturgaranti Kulturtrappan som genom social läsning i bokcirklar för att nämna några aktiviteter. Under planperioden ska Gävle bibliotek särskilt arbeta med att inspirera barn och föräldrar att använda bibliotekens resurser. Därigenom kan vi också skapa läsande förebilder.

Litteraturförmedling och läsfrämjande arbete

Bibliotekens roll som läsfrämjare och kunskapsförmedlare är central. För att barn och unga ska bli intresserade av att läsa behöver vi underlätta för barn och deras föräldrar att besöka biblioteken från en tidig ålder. Närbibliotekens närhet till invånarna i stadsdelarna och ytterområdena gör dem till en viktig samhällsfunktion. Genom samverkan kan de fungera som en länk till lokala aktörer, förskolor och skolor i området och invånare som bor där.

Gävle bibliotek kommer att fortsätta arbeta med närhetsprincipen och minska hinder för att alla medborgare i Gävle kommun enkelt ska kunna besöka våra bibliotek.

Det finns hajböcker här, jag gillar hajar. Jag kan rita och läsa här.

Skolbibliotek och integrerade folk- och skolbibliotek

Folkbibliotek och skolbibliotek är två olika verksamheter. Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för folkbibliotek och utbildningsnämnden för skolbibliotek. Folkbibliotekens uppdrag är i första hand riktade mot barn och ungas fritidsläsning. De ska fungera som ett komplement till skolbiblioteket, till exempel genom satsningar på läsfrämjande insatser under barn och ungas fritid och ökad tillgång till litteratur. Skolan arbetar med läsning och läsfrämjande insatser i undervisningen under elevernas skoltid.

I kommunen fungerar fem av sju närbibliotek som integrerade folk- och skolbibliotek.

Tillgången till skolbibliotek ser olika ut i landet. För att jämna ut skillnaderna ändrades från 1 juli 2025 delar i skollagen som gäller skolbibliotek. Lagändringen belyser ytterligare huvudmannens ansvar för varje elevs tillgång till skolbibliotek, vilket gör att ansvarsfördelningen mellan folkbibliotek och skolbibliotek kan förtydligas.

För att läsa mer om kommunens skolbiblioteksverksamhet hänvisar vi till Gävle kommuns Skolbiblioteksplan för åren 2025–2028.

Rätten till sitt eget språk

Enligt Bibliotekslagen är de nationella minoriteterna samt personer med annat modersmål än svenska en del av bibliotekens prioriterade grupper. Gävle kommun ingår även i finskt förvaltningsområde vilket innebär att Gävle har särskilt ansvar för medier på finska språket.

I Gävle kommun finns en bred språklig mångfald och Gävle biblioteks bestånd ska befolkningen speglas genom litteratur på olika språk. I nuläget har biblioteket ett varierat utbud av litteratur på nationella minoritetsspråk och mångspråk.

Från böcker i hyllan till inspirerade läsare

För att nå dit behöver Gävle bibliotek:

- Fortsätta utvecklingsarbetet med minoritets- och mångspråksgrupperna genom att genomföra och följa upp användarundersökningar.
- Genomföra kompetensutveckling i olika metoder för läs- och litteraturfrämjande arbete.
- Stärka samarbetet mellan folkbibliotek och skola enligt ramavtal och lokala överenskommelser för integrerade folk- och skolbibliotek.

- Stärka och hjälpa föräldrar i deras roll som läsande förebilder genom läsfrämjande projekt och informationskampanjer.
- Informera mer om det digitala och fysiska utbudet i Helge-samarbetet.

*Som pensionär behöver jag aldrig vara utan sysselsättning
eftersom biblioteket finns!*

Referenser och styrdokument

- Agenda 2030 (2015). FN.
- Bibliotek 2024 (2025). Kungliga biblioteket.
- Bibliotekslag (2013:801)
- Ekonomifakta Gävle 2024. <https://www.ekonomifakta.se/regional-statistik/din-kommun-i-siffror/gavle/> [20250715]
- FN:s konvention om barnets rättigheter. FN.
- Läsfrämjandeplan Gävle bibliotek 2023–2024 (2023). Gävle kommun.
- Medieplan för HelGe-biblioteken 2025.
- Oldenburg, R. The great good place: cafes, coffee shops, bookstores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community (1989).
- Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025 (2023). Kulturdepartementet.
- Skolbiblioteksplan 2025–2028 Gävle kommun (2025). Gävle Kommun.
- Skollag (2010:800)
- Skyddsrum och trygghetspunkter. Gävle kommun.
<https://www.gavle.se/kommunens-service/bygga-trafik-och-miljo/risker-i-gavle-kommun/skyddsrumochtrygghetspunkter/> [2025-04-29]
- Strategi för barn- och ungdomsverksamheten på HelGe-biblioteken: Inkluderande, tillgängliga och inspirerande bibliotek (2021). HelGe-biblioteken.
- Svenskarna och internet 2024. (2024) Internetstiftelsen.
Söderholm, J. Takala, A. & Gunnarsson Lorentzen, D (2024).
- "Biblioteksbesök och förtroende: vilken roll spelar språk, kön och en politiserad biblioteksdebatt?" I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand & Anders Carlander (Red.), Inferno. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Verksamhetsplan 2025–2028 Kultur- och fritidsnämnden (2024). Gävle kommun.

Bilaga: Programpolicy Gävle bibliotek

Definition av program

Med program på Gävle bibliotek avses de arrangemang på biblioteken som vänder sig till allmänheten i form av publik eller deltagare. Ett program kan till exempel vara en enskild föreläsning eller samtal, en workshop eller en återkommande aktivitet.

Kort beskrivning av Gävle bibliotek

Gävle bibliotek består av ett stadsbibliotek, sju närbibliotek och en utlåningsstation. Stadsbiblioteket ligger i Agnes Kulturhus i centrala Gävle. Närbiblioteken finns i Andersberg, Bergby, Bomhus, Forsbacka, Hedesunda, Sättra, Valbo och utlåningsstationen i Norrsundet. Alla biblioteken ingår i HelGe, som är ett samarbete mellan folkbiblioteken i Gästrikland och Hälsingland.

Inriktning för programverksamheten

Gävle bibliotek ska erbjuda ett brett utbud av program för alla åldrar, där olika uttrycksformer, röster och ämnen ges utrymme. Genomgående ska ett inkluderande förhållningssätt eftersträvas. Barn och unga samt nationella minoriteter är prioriterade målgrupper.

Programmen ska vara öppna för allmänheten och kostnadsfria att besöka. Enstaka undantag kan göras i samband med större arrangemang, som till exempel litteraturfestivalen Gävlit.

Målet med programverksamheten är att:

- Vara angelägen för invånarna och spegla aktuella samhälls- och kulturfrågor.
- Vara den självklara platsen i Gävle för litteratursamtal och litterära upplevelser.
- Skapa möten mellan författare och läsare i alla åldrar.
- Ge utrymme för samtal, diskussion och debatt.
- Erbjuder möjlighet till eget deltagande och skapande i olika former.
- Bidra till ett levande kulturliv i Gävle kommun

De dokument som ligger till grund för programpolicyn är:

- Bibliotekslagen
- Biblioteksplan Gävle kommun 2026-2009
- IFLA:s/Unescos Folkbiblioteksmanifest.

Ytterst ansvarig för programverksamheten på Gävle bibliotek är verksamhetschefen för Bibliotek och Kulturhus. Programpolicyn uppdateras årligen. Programsamordnarna ansvarar för att uppdateringen genomförs.

Allmänna riktlinjer

Gävle bibliotek är öppna för olika former av debatter, diskussioner och belysande av kultur- eller samhällsfrågor. Biblioteken ska, enligt bibliotekslagen, verka för det demokratiska samhällets utveckling genom fri åsiktsbildning. Vi värnar bibliotekslagens krav på allsidighet och kvalitet.

- Kravet på *allsidighet* innebär att biblioteket strävar efter att lyfta fram olika perspektiv samt vara opartiska i politiska, ideologiska och religiösa frågor.
- Kravet på *kvalitet* innebär att biblioteket gör ett aktivt programurval samt planerar och genomför programmen på ett professionellt sätt.

Biblioteket ansvarar för urval och planering av programmen, men inte för vad enskilda personer uttrycker.

Bibliotekens lokaler ska vara fria från program som har för avsikt att värva medlemmar eller på annat sätt utöva påtryckningar på besökarna. Gävle bibliotek äger rätten att göra den bedömningen.

Principer för samarbete

Program i bibliotekets lokaler sker i bibliotekets egen regi, eller i samarbete med externa aktörer. Med externa aktörer menas föreningar, organisationer, studieförbund eller andra som inte hör till Livsmiljö Gävles organisation.

För att program i samarbete med politiska partier eller religiösa samfund ska genomföras gäller att programmets huvudsyfte inte är agiterande eller syftar till att föra fram partipolitiska eller religiösa åsikter/åskådningar.

Om intresseorganisationer ska tala i enskilda sakfrågor är principen om allsidighet^{Sid 20(20)} extra viktig, då bör programmet ske i debattform eller som ett modererat samtal.

Programmen ska inte genomföras med kommersiella syften, till exempel försäljning av produkter eller tjänster. Undantag görs för författare, musiker eller motsvarande som tillåts sälja sina egna böcker eller skivor i samband med programmen.

Samarbete sker när programmet bedöms vara i linje med bibliotekets uppdrag och övriga styrande dokument. Gävle bibliotek äger rätten att själva göra den bedömningen.

Uthyrning

Gävle bibliotek lånar eller hyr inte ut bibliotekets lokaler. Detta grundar sig i att bibliotekslokalerna är starkt förknippade med hela Gävle bibliotek som verksamhet. Därför uppfattas alla program som görs i bibliotekets lokaler som att biblioteket är avsändare.

Bedömningar

Programmen på Gävle bibliotek tillkommer på initiativ av biblioteket självt, eller till följd av förslag från externa aktörer. Vid bedömning tittar biblioteken på flera faktorer: programmets innehåll, ekonomi, personalresurser, tillgänglighet på lokal, tekniska krav och säkerhet. God framförhållning är en förutsättning för att ett program ska kunna genomföras.

De olika biblioteken inom Gävle bibliotek skiljer sig mycket åt vad gäller personalresurser, storlek på lokaler med mera. Förutsättningarna för att bedriva programverksamhet är därför väldigt olika.

Gävle bibliotek äger rätten att avgöra om ett program ska genomföras eller inte.

Dessa riktlinjer träder i kraft från 1 januari 2026.

Petra Jonsson

Verksamhetschef Bibliotek och Kulturhus